

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНБАСЬКА ДЕРЖАВНА МАШИНОБУДІВНА АКАДЕМІЯ
КАФЕДРА «ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА ПІДПРИЄМНИЦТВО»**

ШВЕЦЬ Василь Володимирович

УДК 336.717.137
(індекс)

**РОЗРОБКА НАПРЯМКІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ**

Спеціальність 076 – підприємництво, торгівля та біржова діяльність

**Автореферат
магістерської роботи на здобуття
освітнього ступеня «магістр»**

Краматорськ – 2018

Магістерською роботою є рукопис
Роботу виконано у Донбаській державній машинобудівній академії Міністерства освіти і науки України (м. Краматорськ).

- Науковий керівник** – кандидат економічних наук, доцент
Дьячкова Юлія Миколаївна,
Донбаська державна машинобудівна академія
Міністерства освіти і науки України
(м. Краматорськ), доцент кафедри фінансів,
банківської справи та підприємництва.
- Офіційний рецензент** – кандидат економічних наук, доцент
Шашко Вікторія Олександрівна,
Донбаська державна машинобудівна академія
Міністерства освіти і науки України
(м. Краматорськ), доцент кафедри менеджменту.

Захист відбудеться 19 грудня 2018 року о 09:00 годині на засіданні державної екзаменаційної комісії у Донбаській державній машинобудівній академії Міністерства освіти і науки України за адресою: 84313, м. Краматорськ, бул. Машинобудівників, 39а, ауд. 2319.

Автореферат магістерської роботи викладено на офіційному сайті Донбаській державній машинобудівній академії Міністерства освіти і науки України.

Відповідальний за НДРС на кафедрі
«Фінанси, банківська справа
та підприємництво»
кандидат економічних наук

Михайличенко Н.М.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Розвиток ринкових відносин в Україні вимагає нових підходів до управління економікою як на макрорівні, так і на рівні окремих підприємств. Особливого значення набувають проблеми створення таких механізмів управління фінансами підприємств, які б відповідали ринковим умовам господарювання та забезпечували достатній рівень платоспроможності, ліквідності, прибутковості.

У сучасних умовах для більшості вітчизняних підприємств типовим наслідком кризових явищ їхнього економічного розвитку стала гостра нестача необхідного обсягу оборотних активів, що істотно позначається на ефективності їхнього господарювання. Разом із цим низька забезпеченість виробничих підприємств оборотними активами супроводжується низьким рівнем їх використання. Тому одним із найактуальніших завдань у напрямі забезпечення фінансової стійкості вітчизняних підприємств є суттєве вдосконалення механізму управління оборотними активами.

В системі заходів, направлених на підвищення ефективності роботи підприємства і зміцнення його фінансового стану, важливе місце займають питання раціонального формування та ефективного використання оборотних активів. Інтереси підприємства вимагають повної відповідальності за результати своєї виробничо-господарської діяльності.

Фінансовий стан підприємства знаходиться в прямій залежності від стану оборотних коштів, організації їх руху з мінімально можливою сумою для отримання найбільшого економічного ефекту. Значний внесок в дослідження проблем управління оборотними активами зробили такі вітчизняні вчені, як І.О. Бланк, С.В. Калабухова, О.В. Кнейслер, О.Р. Квасовський, О.Ю. Ніпіаліди, А.М.Ковалева, М.Р. Ковбасюк, І.Д. Лученок, Е.С. Стоянова, І.Ф. Стефанів, Н.Я. Спасів та інші.

Разом з тим існує ряд теоретичних і практичних проблем, які все ще залишаються невирішеними як на рівні промисловості в цілому, так і на рівні її окремих галузей. До них слід віднести проблеми класифікації оборотних активів, оцінки ефективності їх використання, вдосконалення системи контролю, системи обліку оборотних активів, нейтралізації впливу кризових явищ на їх формування.

Мета магістерської роботи полягає в поглибленні теоретичних засад управління оборотними активами на підприємстві та розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності їх використання в контексті впливу кризових явищ.

Відповідно до цієї мети в ході дослідження вирішувалися такі завдання:

– вивчити теоретичні аспекти управління оборотними активами на підприємстві шляхом уточнення сутності оборотних активів, їх складу та формування системи управління;

– охарактеризувати науково-методичний підхід до оцінки ефективності управління оборотними активами на підприємстві;

– на основі фінансової звітності за 2014 –2017 роки проаналізувати фінансовий стан та джерела фінансування оборотних активів торгівельного підприємства ТОВ «Чайка»;

– дослідити ефективність управління оборотними активами;

– на основі проведеного аналізу сформулювати напрямки вдосконалення механізму фінансування та підвищення ефективності використання оборотних активів

ТОВ «Чайка».

Об'єктом дослідження є оборотні активи підприємства.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та прикладні засади управління оборотними активами підприємства.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети у дипломній роботі були використані методи теоретичного узагальнення, аналізу і синтезу – для дослідження сутності оборотних активів підприємства, теоретичних засад управління ними; системного і комплексного підходу – для обґрунтування теоретико-методичного підходу до оцінки ефективності використання активів підприємства; статистичні та графічні – для аналізу стану і тенденцій динаміки оборотних активів підприємства та унаочнення отриманих результатів дипломної роботи.

Інформаційною базою дослідження є матеріали фінансової звітності підприємства, а також власні розрахунки автора і результати їх обробки. Теоретичним та методологічним підґрунтям дослідження є об'єктивні закони і фундаментальні положення економічної теорії, теорії управління, наукові праці та методичні розробки провідних вітчизняних та зарубіжних вчених з цих питань.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у:

подальшому дослідженні:

економічному змісті та теоретичних основ оцінки ефективності;

класифікації оборотних активів з точки зору оцінки можливості їх використання для підвищення ефективності діяльності торгівельного підприємства в умовах нестабільного економічного середовища.

теоретичних методів оцінювання ефективності управління оборотними активами підприємства

подальшому розгляді:

підходів до аналізу розміщення капіталу за даними активу балансу;

підходів до аналізу відносних показників ліквідності та фінансової стійкості;

підходів до оцінки ділової активності та фінансових результатів діяльності підприємства

удосконаленні:

механізму управління кредитною політикою підприємства

теоретико-практичних засад управління запасами торгівельних підприємств на основі з метою підвищення ефективності їх господарювання.

Перший розділ магістерської роботи присвячено дослідженню теоретичних основ функціонування оборотних активів підприємства. Встановлено відсутність єдиного загальноприйнятого підходу до їх визначення. На основі критичних поглядів учених щодо з'ясування сутності оборотних активів автором уточнено їх поняття як активів, без яких неможливе ведення господарської діяльності підприємства. Наведено їх трактування: оборотні активи як вартісна категорія – це вартість, авансована у кругообіг виробничих оборотних фондів та фондів обігу для забезпечення неперервності процесу виробництва та обігу. запропоновано науково-методичний підхід до оцінки їх ефективності використання шляхом застосування цілої низки показників. Зазначено, що для оцінки ефективності використання оборотних коштів підприємств застосовують певні показники, а для підвищення ефективності – відповідні конкретні заходи. Визначено зовнішні та внутрішні чинники впливу на потенціал використання оборотних активів підприємства.взаємних розрахунків і

системи розрахунково-платіжних відносин з банками.

В другому розділі магістерської роботи проводиться аналіз фінансових показників діяльності ТОВ «Чайка», аналіз розміщення оборотного капіталу за даними активу балансу та відносних показників ліквідності та фінансової стійкості; проводиться оцінка ділової активності та фінансових результатів діяльності підприємства.

На основі узагальнених даних про результати аналізу, **в третьому розділі** магістерської роботи розроблено основні пропозиції щодо вдосконалення стратегії управління оборотними активами підприємства за рахунок використання науково обґрунтованого організаційно-економічного механізму реалізації кредитної політики, прискорення обороту виробничих запасів із застосуванням методів ABC і XYZ-класифікації. Таким чином, можливо збільшити ефективність виробництва без додаткових фінансових ресурсів, а засоби що вивільнялися використовувати відповідно до потреб підприємства.

Практичне значення одержаних результатів і висновків полягає у тому, що запропоновані розробки складатимуть методичну основу обґрунтованого управління оборотними активами підприємств в умовах розвитку ринкового середовища. Реалізація викладених в роботі методичних рекомендацій буде корисною при удосконаленні вибору стратегії подальшого розвитку підприємств, плануванні їх поточної господарської діяльності.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та наукові результати дипломної роботи обговорювалися і отримали позитивні відгуки на: Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання економіки, фінансів, обліку, управління та права: теорія і практика» (м. Полтава, 22 грудня травня 2018 р.).

Обсяг і структура роботи. Дипломна робота складається із вступу, чотирьох розділів, висновків. Робота містить 14 таблиць, 12 рисунків. Загальний обсяг роботи 128 сторінок. Список використаної літератури містить 33 джерела.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«Методичні основи оцінки фінансового стану підприємства та ефективності його діяльності»** розглянуто сутність та економічний зміст поняття ефективності, класифіковано підходи до її визначення,

Ефективність - складна економічна категорія і для вимірювання її рівня зазвичай використовують великий перелік різноманітних індикаторів. По своєму економічному змісту всі показники ефективності є відношенням результату до витрат або до ресурсів.

Термін "ефективність" ряд авторів використовує у зв'язку з оцінкою фінансово-господарською діяльністю за даними управлінської звітності, при цьому особлива увага в ході проведення комплексного економічного аналізу акцентується на показниках і оцінках інтенсифікації і екстенсифікації фінансово-господарської діяльності з факторним розглядом впливу таких виробничих показників, як фондівіддача, ресурсівіддача, матеріалівіддача.

Інші автори розглядають поняття "ефективність" в контексті фінансового аналізу. Визначальними показниками тут виступають рентабельність і оборотність.

Залежно від того, що приймають в якості ефекту функціонування підприємства -

обсяг виробництва (реалізації) продукції або фінансовий результат, - розрізняють показники виробничої ефективності і показники фінансової ефективності. В умовах планової системи економіки пріоритет віддавався показникам виробничої ефективності (продуктивності праці, фондівіддачі основних засобів, фондомісткості, матеріаломісткості і ін.).

Оборотні кошти – це сукупність грошових коштів підприємства, необхідних для формування й забезпечення кругообігу виробничих оборотних фондів та фондів обігу. Раціональне та економне використання оборотних коштів суб'єктів господарювання має неабияке значення. Для оцінки ефективності використання оборотних коштів виробничих підприємств застосовують певні показники, а для підвищення ефективності – відповідні конкретні заходи. У ході дослідження теоретичних засад оборотних активів підприємства встановлено відсутність єдиного загальноприйнятого підходу до їх визначення. На основі критичних поглядів учених щодо з'ясування сутності оборотних активів автором уточнено їх поняття як активів, без яких неможливе ведення господарської діяльності підприємства. Наведено їх трактування: оборотні активи як вартісна категорія – це вартість, авансована у кругообіг виробничих оборотних фондів та фондів обігу для забезпечення неперервності процесу виробництва та обігу.

Система управління оборотними активами – це система цілеспрямовано організованих взаємодій між об'єктом та суб'єктом управління шляхом реалізації функцій управління із застосуванням комплексу методів, засобів і фінансово-економічних інструментів дослідження і трансформації взаємопов'язаних процесів формування та використання оборотних активів і джерел їх фінансування за обсягом, складом, структурою з урахуванням дії на них чисельних факторів внутрішнього і зовнішнього середовища.

Досліджуючи методичні засади управління оборотними активами, автором запропоновано науково-методичний підхід до оцінки їх ефективності використання шляхом застосування цілої низки показників. Зазначено, що для оцінки ефективності використання оборотних коштів підприємств застосовують певні показники, а для підвищення ефективності – відповідні конкретні заходи. Визначено зовнішні та внутрішні чинники впливу на потенціал використання оборотних активів підприємства. взаємних розрахунків і системи розрахунково-платіжних відносин з банками.

У другому розділі **«Аналіз ефективності діяльності торгівельного підприємства ТОВ «Чайка»** проаналізовано стан та динаміку оборотних активів та капіталу підприємства за даними активу і пасиву балансу, проаналізовано відносні показники ліквідності та фінансової стійкості, надано оцінку типу фінансового стану підприємства у залежності від джерел фінансування запасів, проаналізовано фінансові результати виробничо-господарської діяльності, показники рентабельності та ділової активності.

Фінансовий стан підприємства і ефективність його діяльності значною мірою залежать від того, яке майно є в розпорядженні підприємства, в які активи вкладено капітал і який дохід вони йому приносять. Відомості про розміщення власного та залученого капіталу, що є в розпорядженні підприємства, в активи різних категорій містяться в активі і пасиві балансу.

Оборотні активи (оборотний капітал) – це частина продуктивних засобів, вартість

яких повністю переноситься на новостворений продукт і повертається підприємству у грошовій формі після реалізації товару. Оборотний капітал у своїй основі – це авансовані підприємством кошти на формування запасів, предметів праці, які після відповідної переробки перетворюються в готову продукцію – товар, та кошти, що обслуговують процес обороту товарів та послуг.

За підсумками проведеного аналізу можна робити такі висновки.

У структурі оборотних активів основну частку займають запаси. Їх частка в структурі оборотних коштів в 2016 р. становить 94,3%, в 2017 р. - 82,5%, в 2017 р. - 87,1%. Сума майна підприємства зменшується в 2017 р. на 155,6 тис.грн. (на 17,5%) за рахунок зменшення усіх видів запасів. У 2017 р. сума активів зростає на 100 тис.грн. (на 57,5%) також за рахунок збільшення запасів. Таким чином, динаміка активів підприємства обумовлена в першу чергу динамікою запасів. Необоротні активи представлені основними засобами, та нематеріальними активами.

Під структурою капіталу розуміють співвідношення власних та позикових коштів, які підприємство використовує в процесі своєї господарської діяльності.

У структурі пасивів в 2016-2017 рр.. основну частку займає позиковий капітал (83-95%). Власний капітал представлений нерозподіленим прибутком, величина якої збільшується на 53,8% в 2017 р. і на 86,3% у 2017 р. Величина поточних зобов'язань підприємства збільшується протягом досліджуваного періоду (на 81% в 2017 р. і на 53,9 % в 2017 р.). Основну частку в структурі поточних зобов'язань в 2017 рр. займають інші поточні зобов'язання та кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги.

Для оцінки рівня фінансової стійкості з точки зору забезпеченості необоротних активів економічно обґрунтованими джерелами фінансування використовується система абсолютних і відносних показників. Для оцінки фінансової стійкості підприємства також використовуються методи, що відображають взаємозв'язок між джерелами формування оборотних коштів та структурою вкладень.

За підсумками аналізу відносних показників фінансової стійкості можна зробити наступні висновки. У підприємства в 2015-2017 рр. кризисний фінансовий стан, тобто загальної суми власних коштів та інших джерел фінансування недостатньо для покриття необоротних активів і частини оборотних у вигляді запасів.

У підприємства спостерігається нестача власних оборотних коштів для покриття запасів. В нього відсутні довгострокові та короткострокові кредити (немає інших джерел фінансування). Тож, значна сума запасів фінансується за рахунок позикових коштів у вигляді поточних зобов'язань. Це – критична ситуація. Недостача власних оборотних коштів у 2017 р. збільшилась на 52,5% у порівнянні з 2016 р. Це говорить про те, що підприємство неефективно управляє запасами.

За результатами аналізу фінансової стійкості можна відзначити, що підприємство не має в своєму розпорядженні достатньої величини власних оборотних коштів для фінансування значної суми запасів, які складають переважну частину оборотних активів.

Маневреність власного капіталу позитивна. Однак необхідно відзначити недостатню фінансову автономію, високий ступінь концентрації позикового капіталу і фінансового ризику. Показники покращуються протягом досліджуваного періоду (зростає фінансова автономія, знижується фінансовий ризик за рахунок збільшення власного капіталу), але залишаються значно нижче норми. Враховуючи те, що позиковий капітал представлений поточними зобов'язаннями, така ситуація говорить

про незадовільний фінансовий стан.

Аналіз ліквідності балансу полягає в порівнянні коштів по активу, згрупованих за ступенем їх ліквідності і розташованих в порядку убавання ліквідності, із зобов'язаннями по пасиву, згрупованими за термінами їх погашення і розташованими в порядку зростання таких термінів. Ліквідність балансу – це ступінь покриття зобов'язань підприємства активами.

Баланс підприємства неможна вважати абсолютно ліквідним. Власного капіталу підприємства достатньо для фінансування необоротних активів. Однак, у підприємства в 2015-2017 рр. спостерігається нестача грошових коштів для погашення найбільш термінових зобов'язань, причому недолік першої групи активів збільшився на 45,5 тис.грн. в 2017 р. в порівнянні з 2015 р. через зростання кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги. У 2017 р. спостерігається недолік активів для покриття поточних зобов'язань за рахунок збільшення частки виробничих запасів в структурі оборотних коштів. Тим не менш, недолік коштів може бути компенсований за рахунок надлишку повільно реалізованих активів (виробничих запасів).

В 2015 р. показники загальної та термінової ліквідності в нормі. Це означає, що загальної суми оборотних активів достатньо для покриття зобов'язань. У 2016 р. коефіцієнти суттєво знижуються (на 69,2 і на 64,2%) в результаті зменшення грошових коштів, дебіторської заборгованості, запасів у вигляді товарів, готової продукції та збільшення поточних зобов'язань. У 2017 р. спостерігається зростання показника загальної платоспроможності на 2,7% за рахунок збільшення оборотних активів третьої групи (виробничих запасів). Показник термінової ліквідності знижується на 10,7% за рахунок зменшення другої групи активів. Показник абсолютної ліквідності значно нижче норми. У 2016 р. він знижується в 7,3 рази в результаті зменшення грошових коштів та зростання короткострокових зобов'язань. У 2017 р. спостерігається збільшення показника за рахунок збільшення грошових коштів. Таким чином, проведений аналіз ліквідності говорить про необхідність підвищити оборотність активів третьої групи (виробничих запасів) і перевести їх частина в більш ліквідну форму.

Можна відзначити, що чистий дохід від реалізації товарів, робіт збільшується протягом досліджуваного періоду (на 8,5% в 2015 р. і на 39,7% у 2016 р.). Протягом 2015-2017 рр. спостерігається збільшення чистого доходу від реалізації (на 8,5% в 2016 р. та на 39,7% в 2017 р.). Але собівартість виробленої продукції (послуг) зростає більш високими темпами. Це призводить до зниження валового прибутку в динаміці (на 81,1% в 2017 р. у порівнянні з 2015 р.). Аналіз фінансових результатів показує, що підприємство вдається до «режиму економії», збільшує інші операційні доходи (на 26,6% в 2017 р. у порівнянні з 2015 р.) та зменшує адміністративні витрати та витрати на збут (на 39,6% та 43,6% відповідно в 2017 р. у порівнянні з 2015 р.). Такий режим дозволяє підприємству зберегти позитивний фінансовий результат від операційної діяльності. Але операційний прибуток також зменшується в динаміці (на 62,3% в 2017 р. у порівнянні з 2015 р.). Підприємство має загальний позитивний фінансовий результат діяльності у вигляді чистого прибутку, який зменшується на 28% в 2017 р. у порівнянні з 2015 р.

Аналіз показує зменшення ефективності діяльності підприємства в досліджуваному періоді. Ефективність використання (рентабельність) власного капіталу знижується в 2017 р. на 31,5% (в 3,9 рази) у порівнянні з 2015 р. за рахунок

зниження отриманого чистого прибутку при збільшенні суми вкладених власних коштів. Ефективність використання (рентабельність) сукупного капіталу також знижується в 2017 р. на 0,8% (в 1,4 рази) у порівнянні з 2015 р. за рахунок зниження суми отриманого прибутку до оподаткування при збільшенні суми вкладених сукупних коштів. Валова рентабельність знизилась на 29% (в 8,1 рази) в 2017 р. у порівнянні з 2015 р., що дозволяє зробити висновок про неефективність політики ціноутворення та надмірне зростання собівартості продукції (послуг).

Показники операційної та чистої рентабельності у підприємства дуже низькі та зменшуються в динаміці, що свідчить про неефективне використання отриманого чистого доходу від реалізації товарів (послуг).

Своєчасний та повний аналіз ділової активності сприяє уникненню кризових явищ у виробничо-фінансовій діяльності підприємства, забезпеченню стійкого економічного зростання, мінімізує ризик неефективної діяльності в умовах економічної нестабільності ринкового середовища та конкуренції. Ділова активність доволі широке поняття й охоплює практично всі аспекти роботи підприємства та передбачає оцінку ринкової ситуації, яка характеризується обсягом виробництва, інвестицій, кількістю і розміром угод, станом портфелю замовлень, динамікою зайнятості, цін, завантаження виробничих потужностей, що в кінцевому підсумку у фінансовому аспекті проявляється, передусім, у швидкості обороту його коштів.

Підприємство нераціонально використовує наявні ресурси. Є операційний прибуток за рахунок того, що у підприємства знижуються адміністративні витрати на фоні зростання інших операційних доходів. Собівартість реалізованої продукції в 2015 р. в порівнянні з 2016 р. зростає на 9,1 %.

Збільшення показника собівартості реалізованої продукції може бути зв'язане, по – перше, зі збільшенням випуску продукції, по – друге, зі зміною структури виробництва (наприклад, збільшення частки більш трудомісткою продукції загальному обсязі виробництва), по – третє, на підвищення рівня змінних витрат і, нарешті, через підвищення суми постійних витрат. Вся сума чистого доходу підприємства – це виручка від реалізації. Виручка зменшується в 2017 р в порівнянні з 2016 р. на 11,7%, в 2016 р. в порівнянні з 2015 р. зменшується на 28,5%. У сукупності виручка зменшилася на 57,8% в 2016 р. в порівнянні з 2014 р. Попиту на продукцію немає, підприємство залежне від зовнішніх факторів. Валовий прибуток збільшується в порівнянні з 2016 р. на 19,3 %. Фінансовий результат зменшився в 2017 р. на 62,2 % порівнянні з 2014 р., зменшився чистий прибуток на 67,7 %. Показники операційної та чистої рентабельності у підприємства дуже низькі та зменшуються в динаміці, що свідчить про неефективне використання отриманого чистого доходу від реалізації товарів (послуг). Це говорить про необхідність розробки заходів щодо зниження витрат.

В цілому фінансовий стан підприємства на кінець 2017 р. критичний. Підприємству необхідно збільшити оборотність оборотного капіталу і знизити суму поточних зобов'язань та собівартість продукції (послуг). Це допоможе поліпшити ефективність і фінансову стійкість.

У третьому розділі **«Розробка напрямів підвищення ефективності діяльності підприємства на основі управління оборотними активами»** обґрунтовано систематичні заходи щодо вдосконалення системи управління оборотними активами

Управління оборотними активами – це дуже складний процес, що визначається такими завданнями, як: збільшення обігу оборотних активів; формування достатнього

обсягу оборотного капіталу, що застосовується в операційному процесі; поліпшення ефективності структури оборотних активів; збільшення ліквідності, конкурентоспроможності та платоспроможності підприємства.

Під системою управління оборотними активами необхідно усвідомлювати сукупність відокремлених, але пов'язаних між собою елементів, що забезпечують цілеспрямований вплив на об'єкт управління, шляхом реалізації функцій управління через використання комплексу методів управління з метою забезпечення належного рівня фінансової стійкості, платоспроможності та ліквідності підприємства [21, с. 32-36].

Тому ми вважаємо, що систему управління оборотними активами можна визначити як систему цілеспрямованих та узгоджених взаємозв'язків між суб'єктом та об'єктом управління шляхом реалізації функцій управління із використання сформованих методів, засобів, механізмів і фінансово-економічних інструментів аналізу, дослідження, перетворення пов'язаних між собою процесів розподілу, формування, використання, контролю оборотних активів і джерел їх фінансування за обсягом, структурою та складом за умови врахування внутрішніх та зовнішніх загроз та з метою підвищення рівня фінансової стійкості.

Об'єктом управління в різний час у різному співвідношенні є товарні запаси у процесі формування, реалізації та зберігання, кредити, грошові залишки, дебіторська заборгованість, а також економічні відносини. З розвитком фінансового ринку та подальшою стабілізацією економіки виникає можливість раціонального використання тимчасово вільних грошових коштів підприємств, зокрема: вкладення їх в прибуткові інструменти фінансового ринку. Суб'єктами управління оборотними активами на підприємствах є загальні збори засновників, правління, фінансові і комерційні підрозділи, а також персонал суб'єктів підприємництва, що використовують специфічні методи цілеспрямованого впливу на оборотні активи.

Ми вважаємо, що управління оборотними активами підприємства в сучасних умовах господарювання здійснюється за такими етапами: аналіз оборотних активів підприємства у попередньому періоді; вибір політики формування оборотних активів підприємства; оптимізація об'єму оборотних активів; оптимізація співвідношення постійної і змінної частин оборотних активів; забезпечення необхідної ліквідності оборотних активів; забезпечення необхідної рентабельності оборотних активів; вибір форм і джерел фінансування оборотних активів.

На нашу думку, для здійснення ефективного управління оборотними активами підприємства необхідно здійснити такі заходи:

1) оптимізувати розмір грошових коштів через постійний контроль за розміром оборотних активів у грошовій, абсолютно ліквідній формі, а також через підтримання відповідної частини високоліквідних активів у формі поточних фінансових інвестицій та інших активів, які у разі необхідності можуть швидко перетворитися на грошові кошти, що дає можливість підтримувати платоспроможність підприємства на належному рівні;

2) оптимізувати структуру і склад оборотних активів за допомогою прискорення оборотності оборотних активів у цілому та окремих їхніх елементів;

3) оптимізувати структуру товарів шляхом зменшення випуску товарів із низькою рентабельністю та збільшити випуск товарів, що мають позитивну рентабельність та хороший рівень попиту;

4) оптимізувати запаси підприємства шляхом оцінки загальної потреби в сировині на плановий період, періодичного уточнення оптимальної партії замовлення сировини, регулярного контролю умов зберігання запасів;

5) оптимізувати рівень дебіторської заборгованості шляхом проведення контролю за станом розрахунків з дебіторами, оцінки платоспроможності та ділової репутації дебіторів, страхування ризиків тощо;

6) скоротити тривалість фінансового циклу шляхом прискорення обороту виробничих запасів та дебіторської заборгованості і некритичного уповільнення оборотності кредиторської заборгованості підприємства постачальникам;

7) підвищити рентабельність підприємства шляхом своєчасного використання тимчасово вільних залишків грошових активів для формування ефективного портфеля поточних фінансових інвестицій.

Слід зауважити, що на рівень ефективності використання оборотних активів суттєво впливає управління дебіторською заборгованістю. Завданням є мінімізація її рівня при збереженні клієнтури, зростання обсягу продажів та отриманні прибутку.

Важливим та складним завданням для підприємства-кредитора є пошук оптимального співвідношення між відсотком товарного кредиту та отриманим прибутком. При цьому необхідно враховувати такі фактори, як імовірність його повернення (p) з отриманням доходу (REV) і чистого прибутку, що дорівнює нинішньої вартості (PV), різницю між доходом (REV) і витратами, пов'язаними з кредитними перевіркою, виробництвом і реалізацією продукції ($COST$).

Рішення про видачу товарного кредиту та розрахунок відсотка за товарний кредит на оптимальних для підприємства умовах має відбуватися на основі формул, представлених на слайді. В результаті буде встановлена раціональна величина знижки, що дозволить підтримувати задовільний рівень продажів та прибутку.

При ухваленні фінансовим менеджером підприємства рішення про раціональну величину знижки, тобто про знижку, при якій підприємству-споживачу продукції вигідно здійснити оплату в пільговий період, річна процентна ставка за комерційним кредитом повинна бути вище річної процентної ставки за банківським кредитом.

Результати аналізу фінансового стану торговельного підприємства «Чайка» в 2015-2017 рр. показали, що більшу частку оборотних активів підприємства складають запаси. Їх частка в структурі оборотних коштів в 2015 р. становить 94,3%, в 2016 р. - 82,5%, в 2017 р. - 87,1%. Тож, розробка стратегії управління запасами з метою підвищення їх оборотності є основним резервом підвищення ефективності діяльності підприємства.

Під управлінням запасами розуміють комплекс заходів щодо підтримання розміру запасу в заданих межах шляхом організації контролю за їх рівнем та оперативного планування параметрів замовлень. Управління розміром запасів являє собою одну з найважливіших функцій і складову частину управління запасами, тісно взаємопов'язана з організацією обліку і контролю їх рівня, плануванням та іншими процедурами логістичного менеджменту.

Ефективне управління запасами дозволяє знизити тривалість виробничого і всього операційного циклу, зменшити рівень поточних витрат на їх зберігання, знизити рівень трансакційних витрат з їх закупівлі, визволити з поточного господарського обороту частину фінансових засобів, реінвестує їх в інші активи.

У третьому розділі магістерської роботи для управління запасами було

використано ABC та XYZ – аналіз. За експертними оцінками, застосування методів ABC і XYZ-класифікації дозволяє понизити рівень запасів і скоротити час руху продукції на 25-45%, а це одна з основних цілей, які вирішують при впровадженні логістичного методу управління підприємством.

Було проаналізовано дані по 10 групам номенклатурними позиціями виробничих запасів. До групи А відносять позиції, які визначають близько 87% вартості всіх виробничих запасів. До групи В - близько 10% вартості і до групи С - близько 3%. Найбільш важливим є управління групою А, тому що ці позиції визначають основну суму запасів. ABC класифікацію було доповнено XYZ-аналізом. Він визначає, наскільки стабільним і прогнозованим є використання запасу в процесі виробництва. Було проаналізовано дані щодо потреби в виробничих запасах по позиціях 1-10 протягом 2017 року (щомісяця). Розрахований коефіцієнт варіації і привласнені категорії Х, Y, Z залежно від варіації. Група Х має високу стабільність і прогнозованість використання, група Y - використання нестабільне, але прогнозоване, є тенденція. Z - попит нестабільний, не піддається прогнозу.

ABC-XYZ аналіз показав, що без збитку для основної діяльності можна зменшити запаси на 38,44 тис.грн. Відповідно, зі зниженням суми запасів (з 128 тис.грн. до 89,56 тис.грн.) Підвищиться їх оборотність (за розрахунками з 45 до 39 днів). Різниця складе 6,4 дня. Виходячи із середньоденної виручки від реалізації 6 тис.грн., з обороту при цьому вивільниться коштів на суму 38,1 тис.грн. Ліквідація наднормативних запасів на суму 38,4 тис.грн., навіть в розстрочку, дозволить підприємству істотно збільшити показники ліквідності. Також зменшення запасів знизить на 25-30% інші операційні витрати, пов'язані з їх зберіганням і знеціненням. Таким чином, збільшиться чиста рентабельність. Зниження витрат на зберігання запасів і реалізація їх надлишків забезпечить зростання ефективності виробничо-господарської діяльності

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі наведене теоретичне узагальнення і нове вирішення наукового завдання – формування стратегії управління оборотними активами підприємства з метою підвищення його ефективності діяльності і довгостроковій перспективі.

Зміст основних висновків і рекомендацій полягає в наступному.

1. У роботі уточнено сутність поняття «ефективність» та класифікацію оборотних активів. Отже, ефективність можна визначити як складну економічну категорію. Для вимірювання її рівня зазвичай використовують великий перелік різноманітних індикаторів. По своєму економічному змісту всі показники ефективності є відношенням результату до витрат або до ресурсів. Термін "ефективність" ряд авторів використовує у зв'язку з оцінкою фінансово-господарською діяльністю за даними управлінської звітності, при цьому особлива увага в ході проведення комплексного економічного аналізу акцентується на показниках і оцінках інтенсифікації і екстенсифікації фінансово-господарської діяльності з факторним розглядом впливу таких виробничих показників, як фондівіддача, ресурсівіддача, матеріалівіддача.

2. Встановлено, що оборотні кошти – це сукупність грошових коштів підприємства, необхідних для формування й забезпечення кругообігу виробничих

оборотних фондів та фондів обігу. Рациональне та економне використання оборотних коштів суб'єктів господарювання має неабияке значення. Для оцінки ефективності використання оборотних коштів виробничих підприємств застосовують певні показники, а для підвищення ефективності – відповідні конкретні заходи.

3. У ході дослідження теоретичних засад оборотних активів підприємства встановлено відсутність єдиного загальноприйнятого підходу до їх визначення. На основі критичних поглядів учених щодо з'ясування сутності оборотних активів автором **уточнено** їх поняття як активів, без яких неможливе ведення господарської діяльності підприємства. Наведено їх трактування: оборотні активи як вартісна категорія – це вартість, авансована у кругообіг виробничих оборотних фондів та фондів обігу для забезпечення неперервності процесу виробництва та обігу.

4. Надано визначення системи управління оборотними активами як цілеспрямованої організованої взаємодії із застосуванням комплексу методів, засобів і фінансово-економічних інструментів дослідження і трансформації взаємопов'язаних процесів формування та використання оборотних активів і джерел їх фінансування за обсягом, складом, структурою з урахуванням дії на них чисельних факторів внутрішнього і зовнішнього середовища.

5. В результаті проведених досліджень можна виділити основні напрямки створення ефективної системи управління оборотними активами підприємства:

- формування такого обсягу та структури запасів, які б забезпечили неперервність і стабільність виробничого процесу при мінімальних витратах на утримання запасів;
- оптимізація обсягу дебіторської заборгованості, розрахунків та визначення оптимального залишку грошових коштів, складання бюджетів поточних надходжень і витрат;
- використання раціональної політики фінансування оборотних активів.

6. Досліджуючи методичні засади управління оборотними активами, автором запропоновано науково-методичний підхід до оцінки їх ефективності використання шляхом застосування цілої низки показників. Зазначено, що для оцінки ефективності використання оборотних коштів підприємств застосовують певні показники, а для підвищення ефективності – відповідні конкретні заходи. Визначено зовнішні та внутрішні чинники впливу на потенціал використання оборотних активів підприємства.

7. В ході проведення аналізу фінансового стану підприємства ТОВ «Чайка» - 2017 рр. було встановлено, що динаміка активів підприємства обумовлена в першу чергу динамікою запасів, які мають основну частку в структурі оборотних коштів (94,3% - 87,1%). Власного капіталу достатньо для фінансування необоротних активів, однак у підприємства в 2015-2017 рр. спостерігається нестача грошових коштів для погашення найбільш термінових зобов'язань. Тим не менш, недолік коштів може бути компенсований за рахунок надлишку повільно реалізованих активів (запасів). Це говорить про те, що у підприємства є резерви відновлення платоспроможності.

8. Було встановлено, що спостерігається зменшення ефективності діяльності підприємства, зниження отриманого прибутку при збільшенні суми вкладених власних та сукупних коштів. Це свідчить про низьку ефективність використання ресурсів. Це дозволяє зробити висновок про неефективність політики ціноутворення та надмірне зростання собівартості продукції (послуг), неефективне використання отриманого

чистого доходу від реалізації товарів (послуг). В цілому фінансовий стан підприємства на кінець 2017 р. критичний.

9. Вдосконалено науково-методичний підхід до управління кредитною політикою підприємства. Сформульовано, що завданням оптимізації для торгівельного підприємства є мінімізація рівня дебіторської заборгованості при збереженні її якості, клієнтури, зростання обсягу продажів та отриманні прибутку.

Тож, необхідно здійснювати пошук оптимального співвідношення між відсотком товарного кредиту та отриманим прибутком. При цьому необхідно враховувати такі фактори, як імовірність його повернення (p) з отриманням доходу (REV) і чистого прибутку, що дорівнює нинішньої вартості (PV), різницю між доходом (REV) і витратами, пов'язаними з кредитними перевіркою, виробництвом і реалізацією продукції (COST). В результаті буде встановлена раціональна величина знижки, що дозволить підтримувати задовільний рівень продажів та прибутку.

10. Для підвищення ефективності управління оборотними активами було розглянуто сутність управління запасами на основі ABC-XYZ класифікації. Розглянуто способи вибору критерію класифікації для розділення всіх запасів на групи А, В і С. Таким критерієм може виступати частка запасів в загальній сумі, прибуток від реалізації певної групи товарів та ін. Сформульовано рекомендації для управління запасами груп А, В і С. Також було розглянуто принципи XYZ класифікації, в основі якої лежить статистика стабільності потреби в певній групі запасів. Наведена ABC-XYZ матриця управління виробничими запасами для ТОВ «Чайка», яка дозволяє приймати обґрунтовані рішення щодо управління запасами для збільшення ефективності їх використання.

СПИСОК ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ РОБОТИ

Публікації у наукових фахових виданнях

Матеріали доповідей на конференціях

1. Дьячкова Ю.М., Швець В.В. Проблеми і перспективи формування логістичного потенціалу Донецького регіону // Матеріали науково-практичної конференції «Актуальні питання економіки, фінансів, обліку, управління та права: теорія і практика» (м. Полтава, 22 грудня 2018 р.) - спрямовано до друку.

АНОТАЦІЯ

Швець В.В. «Розробка напрямків підвищення ефективності діяльності підприємства на основі управління оборотними активами». – На правах рукопису.

Магістерська робота на здобуття освітньо –кваліфікаційного рівня «магістр» за спеціальністю 076 – Підприємництво, торгівля та біржова діяльність. – Донбаська державна машинобудівна академія Міністерства освіти і науки України, Краматорськ, 2018.

Роботу присвячено вирішенню актуального наукового завдання – розробці системи управління оборотними активами на підприємстві з метою більш ефективного їх використання з метою поліпшення ефективності виробничо-господарської діяльності підприємств торгівлі.

В ході виконання роботи визначено теоретичні аспекти управління оборотними активами на підприємстві шляхом уточнення сутності поняття ефективності, поняття оборотних активів, їх складу та формування системи управління;

На основі фінансової звітності за 2014 –2017 роки був проаналізований фінансовий стан та джерела фінансування оборотних активів торговельного підприємства ТОВ «Чайка», досліджено ефективність управління оборотними активами підприємства.

На основі проведеного аналізу були сформульовані пропозиції щодо основних етапів формування системи управління оборотними активами підприємства, вдосконалений механізм формування кредитної політики підприємства, використаний метод ABC-XYZ класифікації для підвищення оборотності оборотних активів і збільшення оборотних коштів і ефективності діяльності підприємства.

Ключові слова: *ефективність, власний капітал, оборотні активи, рентабельність, ліквідність, кредитна політика, дебіторська заборгованість, запаси, ABC-XYZ-аналіз*

АННОТАЦІЯ

Швец В.В. «Разработка направлений повышения эффективности деятельности предприятия на основе управления оборотными активами». - На правах рукописи.

Магистерская работа на получение образовательного квалификационного уровня «магистр» по специальности 076 - Предпринимательство, торговля и биржевая деятельность. - Донбасская государственная машиностроительная академия Министерства образования и науки Украины, Краматорск, 2018.

Работа посвящена решению актуальной научной задачи - разработке системы управления оборотными активами на предприятии с целью более эффективного их использования и повышения эффективности производственно-хозяйственной деятельности предприятий торговли.

В ходе выполнения работы определены теоретические аспекты управления оборотными активами на предприятии путем уточнения сущности понятия эффективности, понятия оборотных активов, их состава, формирования системы управления оборотными активами.

На основе финансовой отчетности ООО «Чайка» за 2015 -2017 годы было проанализировано финансовое состояние предприятия и источники финансирования его оборотных активов, исследована эффективность управления ими.

На основе проведенного анализа были сформулированы предложения по основным этапам формирования системы управления оборотными активами предприятия, усовершенствованию механизма осуществления кредитной политики предприятия. Использован метод ABC-XYZ классификации для повышения оборачиваемости оборотных активов (запасов), увеличения оборотных средств и эффективности деятельности предприятия.

Ключевые слова: *эффективность, собственный капитал, оборотные активы, рентабельность, ликвидность, кредитная политика, дебиторская задолженность, запасы, ABC-XYZ-анализ*

SUMMARY

Shvets V.V. "**Development of ways to improve the efficiency of the enterprise on the basis of current assets management**". - As a manuscript.

Master's work on obtaining educational qualification level "master" in the specialty 076 - Entrepreneurship, trade and exchange activities. - Donbass State Engineering Academy of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Kramatorsk, 2018.

The work is devoted to solving a pressing scientific problem - developing a system for managing circulating assets in an enterprise in order to use them more efficiently and increase the efficiency of production and business activities of trade enterprises.

In the course of the work, the theoretical aspects of the management of current assets in an enterprise were determined by clarifying the essence of the concept of efficiency, the concept of current assets, their composition, and the formation of a system for managing current assets;

On the basis of the analysis, proposals were formulated on the main stages of the formation of a circulating assets management system for an enterprise, and on improving the mechanism for implementing an enterprise's credit policy. The ABC-XYZ classification method has been used to increase the turnover of current assets (stocks), increase working capital and the efficiency of the enterprise.

Keywords: efficiency, equity, current assets, profitability, liquidity, credit policy, receivables, stocks, ABC-XYZ-analysis